

<<< Natrag

Datum objave: 16.3.2013 Rubrika: Pogled

HRVOJE JURIĆ DOKTOR FILOZOFIJE O SPORNOM PRAVILNIKU O UVJETIMA ZA IZBOR U ZNANSTVENA ZVANJA KOJI SMATRA ŠETNIM I NEKOMPETENTNIM

POLITIČKI CIRKUS MINISTARSTVA znanosti je opasan

Kao znanstveniku važno mi je da se etabliram u inozemstvu, ali i da radim nešto što ima smisla za zajednicu u kojoj živim. Ostane li na snazi ovakav Pravilnik znanstvenici će »ganjati bodove« objavama u međunarodnim časopisima, zanemarujući sredinu u kojoj žive

Ladislav TOMIČIĆ, snimio Denis LOVROVIĆ

Prosvjednu akciju pred zgradom Ministarstva znanosti obrazovanja i sporta, u kojoj zasjeda i meta njihovog prosvjeda – Nacionalno vijeće za znanost izvelo je u ponedjeljak šestoro hrvatskih znanstvenika. Tamo su u metalnoj kanti spaljivali svoje znanstvene radove. Učinili su to da bi javnost upozorili na Pravilnik o uvjetima za izbor u znanstvena zvanja, koji smatraju pogrešnim, štetnim i nekompotentnim. Resorni ministar Željko Jovanović nije ih pozvao na razgovor, kako bi poslušao njihove argumente, eventualno im objasnio da su u zabludi ili se složio s njihovim navodima i pokrenuo proceduru izmjene spornog Pravilnika. Umjesto toga, nezadovoljnim znanstvenicima odgovorio je na neprimjeren način, putem svoje internet stranice, kratkim osvrtom ovog sadržaja: »Dok cirkusanti izvode performanse, mi radimo!« Uz uvažavanje rada ministra Jovanovića, naš list jednom od nezadovoljnih daje priliku da iznese svoje argumente, da pojasni zbog čega se odlučio na »cirkusiranje«, odnosno da kaže u čemu je problem s Pravilnikom za izbor u znanstvena znanja.

Hrvoje Jurić, docent na Odsjeku za filozofiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu i zamjenik glavnog i odgovornog urednika časopisa Filozofska istraživanja i Synthesis philosophica ne skriva nezadovoljstvo radom resornog ministarstva i kaže: »Naš »cirkus« je reakcija na vrlo opasan cirkus koji izvode resorno ministarstvo i njegove satelitske institucije«.

– Mi smo svjesno izabrali »cirkus« da bismo radikalizirali stvar i dospjeli do pozicije u kojoj se naš glas može čuti. Pisanje dopisa resornom ministarstvu i drugim tijelima, naime, očito nema nikakvog efekta. Primorani smo raditi ovakve prosvjede, koje ministar naziva cirkusom, zato jer je njegov rad cirkusantski, ali s vrlo opasnim posljedicama, kaže naš sugovornik.

Doprinos razvoju demokracije

S obzirom na to da razgovaramo o temi koja je prosječnom čitatelju prilično daleka, za početak nam valja objasniti zbog čega su humanističke i društvene znanosti važne. Teško je to učiniti u zemlji naroda u čijem jeziku se uvriježilo da se za nekog tko priča gluposti, odnosno za nekog tko je dosadan kaže – on previše FILOZOFIJA. Velikom broju ljudi izmiče činjenica da bez humanističkih znanosti, recimo, danas uopće ne bi poznavali koncept ljudskih prava ili koncept države s trodiobom vlasti kakvu danas imamo ili koncept demokracije... Bez tih »sitnica«, složit ćemo se, svijet bi izgledao kudikamo drugačije.

– Humanističke i društvene znanosti, objašnjava naš sugovornik, bitne su jer obavljaju kulturnu funkciju, koju možemo interpretirati kao očuvanje kulture, opće i nacionalne. Možemo ih tumačiti i kao izvor kritičke svijesti, bez koje nema demokratskog društva. Ako dopustimo da se znanost instrumentalizira od strane ekonomsko-političkog sistema, imat ćemo distopiju u kojoj na neki način već živimo. U toj distopiji humanističke znanosti, kako kaže Jean-Jacques Rousseau, služile bi za bacanje cvijeća preko lanaca kojima je čovjek okovan. Služile bi također za opravdavanje sistema i ne bi ga remetile kritikom pojava i elemenata sustava koji su loši za građane. Posljedica bi bila antidemokratsko stanje društva, pa i antidemokratski angažman humanističkih znanosti. U konačnici, one dakle doprinose razvoju demokracije i boljitku društva. Pravilnik koji kritiziramo obezvrjeđuje objavljivanje znanstvenih radova na hrvatskom jeziku, zaključuje Jurić.

Na ovom mjestu podvučimo to da za izbor u više zvanje znanstvenik, između ostalog, mora obaviti određen broj znanstvenih radova. Kriteriji bodovanja objave u pojedinim časopisima jedna su od bolnih točaka Pravilnika. Barem tako misle znanstvenici s područja društvenih i humanističkih znanosti. Dok u Nacionalnom vijeću za znanost kažu da Pravilnikom žele potaknuti znanstvenike s područja društvenih i humanističkih znanosti da se etabliraju u inozemstvu, stvar iz drugog kuta izgleda potpuno drugačije. Proizlazi, naime, da nastojanje da se znanstvenike primora na česte izlete na međunarodnu scenu ide preko leđa hrvatskih izdavača i časopisa.

Medijski spin

Nakon donošenja novog Pravilnika o izboru u znanstvena zvanja, predsjednica Nacionalnog vijeća za znanost Maja Vehovec javnosti je pojasnila da su se izbori u znanstvena zvanja dosad odvijali prema pravilniku starom deset godina te istaknula da su kriteriji posebno postroženi za znanstvenike u društvenim i humanističkim znanostima. Od njih se, naime, očekuje da zahvaljujući strožim kriterijima postanu aktivniji i prepoznatljiviji u međunarodnoj znanstvenoj zajednici. Također, u priči o donošenju kriterija neprestano se spominjalo da su znanstvenici u humanističkim i društvenim znanostima dosad mogli napredovati i objavljujući članke u dnevnim novinama. Ovu tezu naš sugovornik smatra medijskim spinom, koji je imao svrhu omogućiti lakše donošenje Pravilnika, kojim se, smatra, između ostalog utire put komercijalizaciji i privatizaciji znanosti u Hrvatskoj.

– Baš bih volio čuti koliko je to znanstvenika napredovalo objavljujući članke u dnevnim novinama! Ako i postoji takav primjer, onda ga treba osuditi i takve stvari rješavati na razini na kojoj se one inače rješavaju, a radi se o komisijama koje odlučuju o napredovanju određenog znanstvenika. Nikad ne bih podržao nečije

napredovanje na temelju članaka objavljenih u dnevnim novinama, ali to se sasvim sigurno neće riješiti obezvrjeđivanjem znanstvenih časopisa i izdavača koji već desetljećima rade na međunarodnom etabliranju, kaže Jurić.

Govoreći o obezvrjeđivanju znanstvenih časopisa naš sugovornik ponudio je blizak mu primjer časopisa *Synthesis philosophica*, u kojem je zamjenik glavnog i odgovornog urednika. U pitanju je časopis koji postoji od 1984. godine, a objavljuje radove na njemačkom, engleskom i francuskom jeziku. U pitanju je, kaže, međunarodno etabliran izdavački projekt, koji je ušao u sve znanstvene baze podataka u koje je kao izvrstan časopis mogao i trebao ući.

– Časopis *Synthesis philosophica* ušao je u Current contents bazu podataka, koja je vrh vrhova. Međutim, pravilnik protiv kojeg smo istupili kao kriterij vrijednosti uzima drugu bazu podataka, koju se usput i krivo tumači, a prema kojoj časopis *Synthesis philosophica* spada u kategoriju časopisa u kojima se ne isplati objavljivati, jer znanstvenik koji tamo objavi svoj rad neće dobiti broj bodova koji objektivno zaslužuje. Tako smo dovedeni u situaciju da se kolege iz drugih zemalja – Austrije, Francuske, Poljske, Srbije... – otimaju objaviti rad u časopisu *Synthesis philosophica*, dok hrvatski znanstvenici za objavu u tom istom časopisu neće dobiti zaslužan broj bodova jer je tako rekao Pravilnik, kaže Jurić.

PRIVATIZACIJU ZNANOSTI JOŠ MOŽEMO SPRIJEČITI

Hrvoje Jurić smatra da je izrada Pravilnika za izbor u znanstvena zvanja, koju su u medijima nazvali mini strukturnom reformom hrvatske znanosti, samo djelić šire slike politike koja se provodi u znanosti, ali i u drugim područjima društva. Evo kako, po njemu, ta slika izgleda.

– Izrada ovakvog pravilnika ima ideološku podlogu. Ideološka podloga je komodifikacija znanja i obrazovanja, odnosno pretvaranje znanja i obrazovanja u robu na tržištu, gdje će ono što nije profitabilno naprosto propasti. U igri je, dakako, komercijalizacija znanosti i obrazovanja i na kraju privatizacija znanstvenih instituta i visokoškolskih institucija. Možda građani za to nisu zainteresirani, ali valja im znati da uz privatizaciju znanosti i obrazovanja slijedi i privatizacija zdravstva i drugih javnih dobara, uključujući i prirodna dobra. Model je isti. U pitanju je ugrožavanje cjelokupnog područja javnog dobra. To je okvir u kojem se zbivaju ove zloćudne promjene. Ono što se danas događa nama znanstvenicima i akademskim radnicima, sutra će se događati svima, putem privatizacije i komercijalizacije zdravstvenog sustava. Ono što se bude događalo bolesnima, događat će se svima kad na red dođe privatizacija šuma, voda i slično. Samo slijepci ne vide da se na tome sustavno radi. U ovoj fazi taj proces još se može zaustaviti, ali za deset, dvadeset godina bit će samorazumljivo da čovjek privatnoj kompaniji plaća vodu, da nema zdravstveno osiguranje i slično.

POKUŠAVAJU NAM NAPLATITI NEŠTO ŠTO SMO VEĆ PLATILI

Naš sugovornik kaže kako jedva vidi razliku u politici Ministarstva znanosti sa Željkom Jovanovićem na čelu i politikama kakve su vodili Dragan Primorac i Radovan Fuchs, koje je na mjesto ministra birao HDZ.

– Cjelokupna politika ministarstva znanosti u Jovanovićevom, Fuchsovom i mandatu Dragana Primorca usmjerena je prema jednom cilju, a to je da se pripremi teren za ono što mi vidimo kao ključnu opasnost. U pitanju je komercijalizacija i privatizacija visokog obrazovanja i znanosti. Nismo pritom nikakvi paranoici. Možemo svakodnevno pratiti što se zbiva u Bosni i Hercegovini i Srbiji, gdje je

Težina mjerena metrom

Uz ovaj navedeni, naš sugovornik iznosi još dva primjera iz Pravilnika koja naziva nebuloznim i skandaloznim. U hrvatskoj javnosti, kaže, takva stvar ne bi smjela ostati nezapažena. Slučajevi koje će navesti, pojašnjava, odgovorit će na pitanje zašto veliki broj znanstvenika s područja humanističkih i društvenih znanosti ne podržava Pravilnik o uvjetima za izbor u znanstvena zvanja.

– Kad objavljuješ knjigu kao znanstvenik u Hrvatskoj morat ćeš se ravnati prema popisu izdavača navedenom u bazi podataka koja se naziva WASS-SENSE. Nju je izradio jedan nizozemski institut koji se bavi poljoprivredom i biotehnologijom. To je baza podataka koju su ti Nizozemci izradili za svoje potrebe. U spornom Pravilniku ta baza podataka izabrana je kao relevantna potpuno proizvoljno i nebulozno. Zašto ta, a ne neka druga baza podataka? Ona je, dakle, sad nametnuta svim znanstvenicima u Hrvatskoj, iako od hrvatskih izdavača u njoj postoji samo stanoviti izdavač iz Vukovara Inteh d.o.o., koji nema niti svoju web stranicu. Svi drugi hrvatski izdavači u toj bazi podataka ne postoje, jer oni nisu bili relevantni za taj institut koji je napravio popis, kaže Jurić.

Da slučaj bude bizarniji, nastavlja, jedan hrvatski povjesničar slao je pismo institutu koji je izradio WASS-SENSE i pitao što tamošnji kolege misle o situaciji u kojoj je njihova baza podataka uzeta kao relevantna za hrvatske znanstvenike s područja društvenih i humanističkih znanosti.

– Odgovorili su mu ovako: »Naravno da naša baza podataka nije relevantna za područja društvenih i humanističkih znanosti, mi smo je radili za svoje potrebe i ona se drugdje ne bi trebala uzimati kao kriterij«. Naš pravilnik pak bazu WASS-SENSE postavio je kao relevantnu bazu podataka, iako je ona, dakle, neprimjerena za humanističke znanosti. Već to je dovoljno da bi se sve reklo o pravilniku. Kako sam to već ranije govorio, Nacionalno vijeće za znanost tjera me da težinu mjerim metrom, a dužinu – vagom, kaže Jurić.

Drugi primjer koji ističe za bizaran tiče se baze ERIH, koja je itekako relevantna za društvene i humanističke znanosti. U uvodniku ERIH-a, međutim, eksplicitno se kaže da ta baza časopisa nije namijenjena za vrednovanje kvalitete nečijeg znanstvenog rada. Hrvatski Pravilnik o izboru u znanstvena zvanja, međutim, stvari vidi drugačije i bazu ERIH postavlja upravo kao jedan od kriterija za objavu kvalitete.

Krivotvorenje baze podataka

– O čemu se radi? To je jedna evidencija časopisa relevantnih za društvene i humanističke znanosti. U njoj postoje kategorije INT1 (International 1), INT2 (International 2) i NAT (National). Gotovo svi naši časopisi u ERIH-u su u kategoriji NAT (National). To ne opisuje njihovu kvalitetu. ERIH ne tvrdi niti implicitno, a pogotovo ne eksplicitno, da su časopisi iz kategorije NAT lošiji od časopisa koji se nalaze u kategoriji INT1 i INT2. Pravilnik je te oznake INT1, INT2 i NAT uzeo pak i kao oznaku kvalitete. Sad se objava u svim hrvatskim časopisima iz kategorije NAT boduje manje od objave u ovim u kategoriji INT 1 i 2 ili se ne boduje uopće. To je krivotvorenje baze podataka na našu štetu, upozorava naš sugovornik.

Za kraj, sugovornik podvlači da će se hrvatskoj znanosti, ostane li na snazi ovakav Pravilnik, dogoditi da znanstvenici »ganjaju bodove« objavama u međunarodnim časopisima, zanemarujući pritom sredinu u kojoj žive.

– Kao znanstveniku važno mi je da se etabliram u inozemstvu,

situacija, što se privatizacije visokog obrazovanja tiče, potpuno izmakla kontroli. Ništa bolje nije niti u Sloveniji, koju inače smatramo uljuđenom europskom zemljom, a u kojoj je trenutno situacija u znanosti i visokom obrazovanju gora nego u Hrvatskoj.

Sugovorniku smo napomenuli da šira javnost u tome gotovo da ne vidi problem. Argument sažet u maksimumu »nema besplatnog ručka« teško je nadmašiti.

– Ne mogu polemizirati s tim argumentom. Mogu reći tek da obrazovanje spada među ljudska prava i to nije nikakav privilegij. Govoreći o obrazovanju i zdravlju ne može se govoriti u ekonomističkim kategorijama, kako se to neprestano pokušava činiti. Naravno da obrazovanje uvijek nešto košta, da netko treba platiti obrazovni pogon, ali to su stvari koje mi kao građani ove zemlje već plaćamo uplaćujući svoje poreze. Ljudi plaćaju poreze cijeli život, računajući da će se država između ostalog pobrinuti da se njihova djeca mogu obrazovati. Sad se obrazovanje želi izvući iz sfere javnog dobra. Pokušat će nam još jednom naplatiti ono što smo već platili i što nam pripada. Obrazovanje nije luksuz, to je naše pravo i potreba. Zato ne mogu polemizirati s argumentom besplatnog ručka. Slično je s argumentom vječnih studenata. Radim na fakultetu i znam da je u pitanju jako mali broj studenata, koji se često koriste kao isprika za rezove u obrazovanju. Te stvari se moraju rješavati na razini sveučilišta, jer ni sam nisam za to da bilo tko vječno studira.

ali i da radim nešto što ima učinka i smisla za zajednicu u kojoj živim. Ako se sve pretvori u lov na bodove suština znanstvenog rada će nestati. Ova pobuna protiv Pravilnika i zakona koji nam se pokušavaju nametnuti nije pobuna protiv boljitka hrvatske znanosti. Tko bi se protiv toga bunio? Nezadovoljstvo su iskazali mnogi naši znanstvenici, koji su ugledni i u međunarodnim krugovima. Mi već sudjelujemo u međunarodnim projektima, objavljujemo i u međunarodnim časopisima i slično, ali to nije jedina stvar koju trebamo raditi. Trebamo podržati i ono što se događa u domaćem kontekstu. Ne možemo težište naše djelatnosti prebaciti u inozemni kontekst, a pogotovo ne samo zato da bismo stjecali bodove kako bi preživjeli u domaćem sustavu, zaključuje Jurić.